

Den norske regjering i London
i 1941-1945.

104297

Rådmann, senere statsråd (i London)
-finansminister-Paul Hartmanns bok
"Bak Fronten" (Aschehoug 1955).

"En må regne med at Paul Hartmanns frimodige bok vil virke som et sjokk på dem som har trodd på idyllen blant utefrontens folk under krigen, et sjokk som virket så meget sterkere fordi forfatteren aldri har bekymret seg om å lete etter diplomatiske vendinger. Han sier sin mening like ut og en kan ikke legge skjul på at beretningen gir et lite flatterende bilde av samholdet mellom utefrontens menn. Et moment som stadig vender tilbake er motsetningene og kompetansestridighetene mellom Londonfolkene, Hjemmefronten og nordmennene i Sverige, og forfatteren gir avskrekkende eksempler på hvordan dyp og ekte patriotisme og offervilje kunne være paret med personlig misunnelse, maktsyke, uduelighet, løsmunnethet og intrigemakeri..."

(Av forlags-omtalen.)

Notater fra boken :

"Hjemmefronten er forøvrig temmelig vanskelig og jeg tror ikke de har stor respekt for hva vi foretar oss her ute. Det sannsynlige er vel at vi må gå bakgater for ikke å vise oss når vi kommer hjem." (s.76.)

Semb er en meget dyktig og energisk mann som jeg kjenner fra Oslo. Han er imidlertid som Bergersen sa, "som Amazon-floden som går over sine bredder". Kirurgiske overleger er i det hele tatt farlige å sette i administrative stillinger." (s.76)

...Jeg sa for min del at jeg var helt enig med Lie og at jeg mente at Hambro tross all sin rutine i internasjonale forhandlinger ville gjøre skade på grunn av at han var så ille ansett blant de engelske på grunn av sine forskjellige uoverveide uttalelser." (s.83)

Foruten de faste lønninger, bruker kontoret E-kontoret, det hemmelige informasjonskontoret. v.n.s.) ca. £ 45 000 i halvåret til hemmelige utgifter." (s.86)

orp ble ytterlig forbitret, og det ble gitt eget kraftige salver...." (s.91)

" I regjeringskonferanse refererte Lie en meget bitter korrespondanse med Hambro vedr. fiksakerforhandlingene..." (s.92)

" I regjeringsmøte tirsdag 27.juli(1943) fremla utenriksministeren(Lie) en meget skarp skrivelse fra den engelske ambassadør, Collier, vedrørende Hambros og Mowinckels forhold. Utenriksministeren hadde henstillet at noen ord ble strøket. Disse ord gikk ut på, at den engelske regjering gikk ut fra at Hambro for fremtiden ikke ble benyttet i norsk tjeneste. Klagen går ut på Hambros anti-britiske holdning i anledning av hans bok som heter: "How to win the Peace", og i foredrag. Den engelske skrivelse skal være inspirert direkte av Churchill." (s.97)

" Sven Nielsen påsto at når engelskmennene var så imot Hambro var det fordi han er for flink for dem og at de er redd hans dyktighet. Torp uttalte tvil om de var så svært redde." (s.100)

"Cato Hambros forhold var oppe til behandling for annen gang. Den unge Hambro følger i sin fars fotspor og har skrevet en artikkel eller latt seg intervjuet av en New Yorker-avis, hvori han kommer med uttalelser i samme smak som faren og som brukes i Quisling-agitasjonen hjemme. Det er sendt en beklagelse fra utenriksdepartementet". (s.102)

"Sven Nielsen omtalte våre diplomater som en "smukt poleret postkasse". (s.111)

"Wold er reist til Stockholm for å ordne med organisasjonen av det nye politikorps som skal settes opp i Sverige. Dette begynte først med et budsjett for halvåret på 25.000 kroner, derefter forlangtes det en million og 14 dager etter 5 millioner kr." (s.112)

" I regjeringskonferanse idag behandlet i den gamle sak som kan komme til å få meget store dimensjoner, nemlig etablering av politikurser i Sverige. Rammen utvides her i dag, og det tales nu om bevilgninger på inntil 25 millioner kroner og om opprettelse av styrker på 5000, like til 10 000 mann ved kaserner etter avsluttede kurser." (s.121)

....for det annet fordi det er en meget begrenset nytte jeg kan gjøre i Amerika når g hverken kan tale eller forstå engelsk." (s.122)

"Utenriksministeren fortalte at det var atskillige politiske motsetninger innen de ledende kretser på Hjemmefronten og at disse endog hadde fått en så utpreget form at det oppsto fare for enkelte..." (s.125)

"Det er tydelig at vanskelighetene med Hjemmefronten blir større og større som utsiktene for krigens avslutning vokser..." (s.125)

Jeg hadde igår en lengere samtale med Torp (Forsvarsministeren) om ordningen av politieursene i Stockholm. Han hadde nu fått et brev fra oberst Berg, hvori han er kommet opp til et utgiftsbeløp på 50 mill.kr. Det er ikke mer enn 14 dager siden Wold meldte at utgiftene ville bli 6-7 mill.kr., så kom en ny beskjed om 20 mill.kr. og nu er de kommet opp i 50 mill.

"Torp kom også inn på forholdet til Hjemmefronten. Han sa at han hadde truffet folk her som mente at den såkaldte Hjemmefrontledelse bare besto av folk som hørte hjemme på Drammensveien inntil Karl Johan, hvilket jeg benektet, men han mente at der var adskillig opposisjon, ledet av bl.a. Trammæl." (s.126-127)

"Finansdepartementets representant (i Stockholm) skulle være (Byfoged) Gram, men vi var begge enige om at han var lite skikket for et slikt hverv, da han var uten administrativ erfaring eller økonomisk innstilling..." (s.127)

"Har hatt besøk av Okkenhaug, som bl.a. meddelte meg at der var store politiske motsetninger innen hjemmefrontens ledelse. Det var her Trygve Mielsen som agiterte mot den tidligere ledelse. Den egentlige ledelse er også Arbeiderpartiet representert, men Trygve Mielsen, som har været gitt adgang til "Kretsen", har efter Okkenhaugs mening benyttet dette som en observasjonspost og har nu satt seg i forbindelse med Trammæl og Evensen i Stockholm og har nærmest faatt disse med seg. Denne krets skal nu ha sluttet et forlik med kommunistene..." (s.127)

"Wold fremla sitt forslag til politiordningen i Sverige med en utgift på 65 mill.kr. for 5 mndr" (s.132)

"Mustad hadde rettet meget sterke anklager mot Finansdepartementet for dets regnskaper. Dette bragte meg i harnisk og jeg kom med meget kraftige uttalelser om revisjonens arbeid, hvilke igjen bragte Mielsen til å komme med voldsomme angrep på finansdepartementet i anledning av behandlingen av hans eget reiseoppgjør..."

(S.134 - hyggelige arbeidsforhold, får en si !)

"Hadde i går besøk av politimester-fullmektig Bryhn, som ga meget interessante opplysninger om de norske kroner som kommer til Sverige og om Edenes manipulasjoner for å få vekslet mest mulig ved flyktningkontoret..." (s.135)

"Hjelmtveit forela spørsmålet om suspensering av en marineprest. Han er beskyldt for å ha stått i forhold til en dame...." (s.136)

"I regjeringskonferanse idag ble saken om bombingene av Rjukan n.v. behandlet. Enstemmig sterk misfornøyelse med amerikanerne, som ikke holdt avtalen om å underrette de norske myndigheter før det foretokes bombing av mål som uttrykkelig var angitt som dem der ikke skulle bombes før etter nærmere avtale. Det ble referert uttalelser fra andre som inneholdt mistanke om at amerikanerne hadde gjort det av forretningsmessige hensyn. Amerika har nu forarbeidet en veldig kvelstoffindustri og må anrette seg på eksport, og det har da vært mistanke om at amerikanerne ville rydde en konkurrent av veien..." (s.139)

"Det fremgik av meldinger at var virkelig kamp emme mellom Hjemmefronten på den ene side og Trygve Nilsen og en del av hans feller på den annen side, særlig om kommunalordningen..." (s.145.)

"Sven Nielsen truer oss med riksrett, hva jeg skal ta med ro..." (I anledning av en innstilling om Store Norske.) (s.146)

"Jeg tror at den politikk som nå er valgt er helt riktig, men da går det riktignok ikke an samtidig å skjelle svenskene ut i radio som Öksnevad gjør..." (s.149)

"....Forøvrig er det nok riktig at det ville være nyttig om man hadde kunnet bruke Hambro mer, men han er så uvorren i munnen og vanskelig at jeg godt forstår han ikke brukes." (s.151)

"Frihagen overfalt Sunde slik at statsministeren avgjørelse måtte innhentes om Sunde skulle be Frihagen om unnskyldning, hvilket det ikke ble til. Idag hadde Frihagen bedt Sunde om unnskyldning..." (s.156)

"Sven Nielsen leste opp et lengere foredrag, hvori han kom inn på en skrivelse Hambro nylig har sendt regjeringen og hvori han klager over at han ikke er anvendt til tross for sine kvalifikasjoner og sin erfaring i internasjonal politikk, og fordi han systematisk var holdt utenfor regjeringen..." (s.157)

"Under debatten kom Sven Nielsen også inn på at Hambros stilling på Hjemmefronten skulle være

dårlig, og Nielsen sa at han vel visste at Hambro ikke var velsett i Oslo-kretser, men at Oslo ikke var landet." (s.158)

"....bl.a. et par utdrag av Trygve Nilsens organ "Vårt land", hvori han heftig drar til felts mot Pål Berg og Hjemmefrontens ledelse, som han beskylder for reaksjonære tendenser..." (s.161)

"Jeg anså dette som nokså utenkelig (om å gjøre Hambro til medlem av UNRRA's råd) etter de uttalelser som var fremkommet fra høyeste engelsk hold om Hambro som en ytterst uvelkommen person..." (s.162)

"Med ~~400~~ de 400 studenter som er kommet til Sverige er det atskillig vrøvl, da de er uvillige til å gå inn i politikorpse..." (s.163)

"Tvil om en del nazister eller folk som har arbeidet for tyskerne. Det gjelder en lege som har været nazist og som er kommet over hit, men som ikke engelskmennene har villet internere. Det var spørsmål om å bruke ham som lege på et av sykehusene, men sosialdepartementet ville ikke ha ham, i all fall ikke hvis det ikke ble absolutt nødvendig. Den tidligere omskrevne mann som hadde arbeidet som sjåffør for tyskerne ble godtat..." (!) (s.164)

"Lange diskusjoner om behandlingen av Tyskland efter krigen. De fleste av de tilstedeværende var enige om at de ikke ville ha tyskere til å arbeide hos seg, men var svært villige til å tilby russerne og kineserne atskillige millioner tyskere. Bech ville ha en fullstendig nedrustning av Tysklands industri og mente at Tyskland måtte gå over til å bli vesentlig et akkerbruksland. Han og de øvrige var dypt forferdet over den engelske mentalitet som var full av bekymring for hvorledes tyskerne ville bli behandlet..." (s.164)

"Jeg har for min part ingen interesse av , stoppe undersøkelser om informasjonskontoret, hvor det sikkert kan ha gått for seg litt av ert..." (s.169)

"Jeg sa videre at jeg håpet at man unngikk liknende scener som forrige gang Hambro var her (i regjeringskonferanse), da regjeringen nærmest sto skolerett for ham..." (s.171)

"I forrige uke talte jeg Mmed Lie, som nettopp kom fra en lunsj som Kongen ga for Churchill, Eden, Nygaardsvold og ham selv. Talen var her

bl.a. kommet inn på Hambro, og Churchill hadde da uttalt overfor Nygaardsvold at han anså Hambro som en fiende av England." (s.176)

"Torp hadde mottatt varsel om fra det engelske admiralitet at man var redd for nordmenn og at hvis ikke disse var forsiktige ville den norske administrasjon ikke få vite noe..." (s.181)

"Lie refererte en melding hjemmefra, hvori meddeltes at overlærer Haug fortsatte agitasjonen mot Kommunalordningen på en måte som gjorde at Hjemmefrontens stilling ble meget farlig." (s.182)

"Idag var det regjeringskonferanse. Lie refererte bl.a. opplysninger fra Stockholm om Kloumann, som bevirket at den tidligere beslutning om å la ham få komme over til London ble tatt tilbake. Han skal ha hatt atskillig forbindelse med tyskerne etter 9.april og endog gitt penger til nazistene". (s.184)

"Torp ga meget nedslående opplysninger om mobiliseringen til politikursene i Sverige. Hele 27% av de som var innkalt hadde unnslett seg. Noen av religiøse grunner, andre fordi de sa at de hadde gjeld som skulle dekkes, atter andre fordi de ville utdanne seg. Han opplyste også at det var meget vanskelig å få plukket de 2000 mann som skulle hit, - tross alt skrik om å få komme over. Det hadde ikke hittil lyktes å få utpekt mer enn 1000 mann. Særlig var studentene av dem som hadde oppført seg dårlig. Det ble besluttet å ta meget kraftige forholdsregler mot nektete, slik at de blir nektet all flyktningehjelp og at de ble truet med forføyninger når man kommer tilbake. Det er nok ganske sikkert at det er en meget stor prosent av nordmenn i Sverige som ikke på noen måte er kommet over for å tjene landet eller fordi de har vært i fare, men simpelthen for å bli bedre forsørget enn hjemme. Det var forresten en ting som var på det rene blant administrasjonen i Stockholm alt da jeg var der høsten 1942." (s.188)

"Hadde igår besøk av ekspedisjonssjef Boyesen, som ga en hel del opplysninger om Hjemmefronten og dens arbeid. Særlig var hans forbitrelse rettet mot overlærer Haug, som hadde satt hele arbeidet hjemme i fare." (s.193)

"Videre uttalte han seg meget nedsettende om den virksomhet Gran drev i Stockholm..."

Han spurte om (Boyesen) det var de norske myndigheter som hadde foranstaltet innbruddet i Akers Sparebanks filial. Jeg sa ; det visste jeg intet om..." (s.194)

"Igår eftermiddag fikk jeg besøk av ingeniør Diderich Lund, som er kommet fra Stockholm. Han omtalte også den meget dårlige ånd som hersket blant polititroppene. Leirene var nå et rent arnested for agitasjon og misforståelse av enhver art. Alle mulige, selv de urimeligste, rykter ble trodd. Det fantasertes om at skulle tjene som et middel til innføring av et militærdiktatur i Norge o.l." (s.223)

"Med Trygve Nilsens brev fulgte et brev fra overlærer Haug hjemme. I brevene reises de voldsomste angrep på "Kretsen" hjemme, som beskyldes for å være nynazister..." (s.224.)

"Det er igjen røre blant de militære i anledning av Kronprinsens utnevnelse til Øverstkommanderende..." (s.239)

"Statsministeren kom inn på spørsmålet om hvorvidt det nuværende Storting fremdeles eksisterer, rettslig sett. Han meddelte at det nu også var kommet en utredning fra professor Castberg, som meget bestemt konkluderte med at Stortinget var opphørt å eksistere. Den står i sterk motsetning til en uttalelse professor Skold har gitt, som mener at det gamle Storting fremdeles består..." (s.247)

"Statsministeren mente at regjeringen ikke burde blande seg opp i dette spørsmålet (om Stortinget beste eller ikke), men overlate det til Stortingets president (Hambro) å avgjøre. Wold, eller kanskje en av de andre, uttalte at de syntes det var lite betryggende å overlate en slik avgjørelse til Hambro alene. For min del bemerket jeg at hvis det var så at Stortinget ikke eksisterte, måtte også Presidentskapet ha opphørt å eksistere og det kunne ikke da være tale om at presidenten hadde noen myndighet..." (247-248)

"....Jeg er imidlertid ikke ganske sikker på om Evensen vil være den helt rette mann. Jeg har den største sympati for ham og han er utmerket dyktig, men flyktningssjefen i Sverige bør kunne gjøre seg sterkt gjeldende overfor svenskene, og i et så snobbet land som Sverige er jeg ikke sikker på at en mann fra arbeiderbevegelsen vil få den tilstrekkelige posisjon."

"I regjeringskonferanse refererte Wold med forferdelse en opplysning han hadde fått fra britisk hold om at de britiske myndigheter aktet å arrestere quislinger i Norge og betrakte dem som britiske krigsfanger." (s.253)

Det ble besluttet bestemt å hevde at bare norske myndigheter måtte ha adgang til å ta seg av nordmenn som ble arrestert i Norge. (s.253)

- 8 -

"Lange drøftelser om forholdene ved politiskurvens i Sverige. Disiplinen later til å være dårlig. Ca. 500 mann fra reservepolitiet er i alt rømt. En hel del er gått til Norge, antakelig for der å komme inn i militærtjeneste.."
(S.254)

"Lie lot til å være litt tvilende om Grams avskjedsan søsøknad skulle aksepteres. Jeg tilrådet dette, da jeg mener at det er den eneste måte å få bragt orden i disse forhold på. Derimot var man ikke enig i et forslag fra Bull om å få en særskilt bemyndigelse fra Utenriksdepartementet til å foreta etterforskning i Grams arkiver. Han lot til å ville gjøre det samme som han gjorde overfor Feydt og de andre som er fratrådt, hvor det er foretatt en formelig politiransaking. Alt dette ble overlatt Bulls eget skjønn. Jeg synes det hele er noe anstaltmakeri, da Gram jo, hvis han vil være illojal, kan ta så mange avskrifter av dokumentene i arkivet som han vil, uten noen kontroll..." (s. 259)

"Det later til at det hjemme har vært brukt en meget kraftig tone, for statsministeren var ytterlig opphisset og oppførte seg, som han undertiden gjør, som en sint unge, som kaster leketøy. Nå ville han overlate all ting til Hjemmefronten og ikke ha hverken regjeringsdelegasjon eller noe annet. Han blir nok roligere når han får tenkt seg om..."
(s.267)

"Lie refererte videre en henvendelse fra de allierte militærmyndigheter, hvori de forbeholdt seg under alliert tilsyn å få fjernet alle anlegg i Norge som tok sikte på å være baser for U-båter eller E-båter eller for utsendelse av flybomber. Regjeringen var enig med utenriksministeren i at denne henvendelse måtte avvises, da norske myndigheter selv må bestemme hva der skal tilintetgjøres, særlig aser for U-båter og E-båter er det av rent forsvarsmessige hensyn nødvendig å beholde..."
(Men ned måtte de nu likevel !)
(s.269)
v.n.s.

"Statsministerens standpunkt (vedr. forholdet til Hjemmefronten) er blandet med en sterk irritasjon over Hjemmefronten og dens fordringsfullhet..." (s.272).

"Sosialministeren foredro bl.a. spørsmålet om relief (hjelp) til Norge. Situasjonen vil nu bli meget vanskelig, da ingen nye tilførsler kommer fra Tyskland..." (s.276)

- 9 -

"I regjeringskonferanse idag bragte Wold frem en radiotale som var holdt igår her fra London, hvori Hjemmefronten ga beskjed om at ingen aksjon hjemme måtte foretas før ordre ble gitt fra Hjemmefronten. Alminnelig kritikk over dette, da regjeringen bestemt må holde på at det er den og ikke Hjemmefronten som gir signalet til aksjon..." (9.okt.1944...s. 277)

"...Günther (i Stockholm) har sagt at han gjerne vil se Lie på et uoffisielt besøk. Lie har liten lyst til å reise, bl.a. sa han, at han ~~vill ikke~~ rent ut ville si, at han var ikke modig og likte ikke en slik reise..."
(s.281)

"Frihagen opplyste da at grunnen til hans forslag var at han ikke lenger ville være gjenstand for Landbruksdepartementets ukvemsord, både skriftlig og muntlig. Han svarte forøvrig ikke lenger på Landbruksdepartementets forskjellige skrivelser. Den ene var grovere enn den andre. Ystgaard (Landbruksdepartements sjef) reagerte voldsomt..." (s.284)

"Hadde igår en lang og meget interessant samtale med Andvord, som er kommet på et kort besøk fra Moskva. Han innskjerpet gang på gang hvor ytterlig forsiktig de norske måtte være med sine uttalelser om russisk styre og stell, da det å komme med den minste kritikk mot Stalin eller mot hele systemet, for russerne nærmest å var, som han sa, å "spytte på alteret". Spioner vil det være overalt, mente han, blant de norske tropper, utsendt av russerne, og det gjaldt derfor å være meget forsiktig..."
(s.287)

"Statsministeren hadde fått en rekke opplysninger hjemmefra om matforholdene. Disse var overraskende gunstige..." (s.293)

"Det ble holdt statsråd idag, men før dette hadde statsministeren innkalt til regjeringskonferanse. Her møtte en mann fra Tromsø, som hadde forlatt Tromsø 7.november(1944). Han uttalte at stemningen nordpå var meget bitter mot de allierte. Dersom det ikke nu fra engelsk side ble foretatt noe, så ville engelskmennene miste den ~~lille~~ lille rest av sympati, som ennu va igjen for dem i Norge, og det ville ikke være mulig for en engelskmann å vise seg i Nord-Norge på flere generasjoner fremover. Russerne hadde man derimot intet imot..." (Dette var under tyskernes evakuering, da de brente og evakuerte alt bak seg, - og de ingen motstann møtte.) v.n.s.
(s. 306)

"Det ble igjen fremhevet fra statsministeren og Torp (i samme møte) at det måtte gjøres en henvendelse til engelske og amerikanske høyeste myndigheter om å gå til aksjon, om ikke for

annet, så for at regjeringen skulle kunne si at den hadde gjort hva som var mulig. (samme beslutning ble forresten truffet ~~att~~ den 15.ds. (nov.), og det er nokså uforklarlig at statsministeren ennå ikke har foretatt noe i saken, tilføyer Hartmann).

Torp trodde ingenting på at engelskmennene eller amerikanerne ville gripe inn, da saken rent teknisk militært stilte seg slik at det ikke hadde noen betydning for de allierte å avskjære eller endog fange de tyske styrker som kom til å stå nordenfor skjæringsstedet. (et eller annet sted i Bodø-distriktet) Disse tropper kunne så likevel ikke komme til Tyskland. Rent militært sett hadde det intet å si, mente han (Torp), at en 60.000 nordmenn i Finnmark gikk til grunne.

Under lunsjen snakket jeg mer med Torp om saken. Torp var fremdeles meget bitter over statsministerens uvirksomhet. Vi var enige om at spørsmålet om vår reise til Nord-Norge først skulle taes opp igjen, når en større del av landet var befridd.

(Det heter også i dagboksnotatet fra denne dag - 24.nov.1944 -, at "det foreligger likeledes en temmelig oppsiktsvekkende meddelelse fra Torp om at admiralitetet hadde nektet den påtenkte norske marine-ekspedisjon til Norge å gå, formentlig fordi tilstrekkelig beskyttelse ikke kunne skaffes.)

(side 306-307)

"Det synes å fremgå, at det er kommet en ry tendens i Hjemmefrontens ledelse, som går ut på en mer aktiv inn gripen overfor tyskerne. Det later til at det bl.a. av hensyn til russerne og kommunistene er en tilbøyelighet til nå ganske annerledes aktivt å gå inn med hensyn til sabotasje handlinger for å hindre tyskernes tilbaketrekning fra Nord-Norge.."

(s.308)

"Hvor nødig man enn vil bli befridd av svenskene, tror jeg nok at man hjemme nå heller ville ønske dette enn å fortsette den nå - ende elendighet (i Nord-Norge i forb. med Tyskernes tilbaketrekning.) Lie meddelte at all handel nå er stoppet mellom Tyskland og Sverige. (28.11.1944) (s.308-309)

".....det er nok mulig at man skal være litt forsiktig med å la seg føre for langt med av det trykk som elendigheten i Nord-Norge selvfølgelig gir...." (s.311)

12.desember 1944: "... Wold la bl.a. frem forslag til ny straffelov om landssvik, hvori han helt har fulgt Hjemmefrontens linje...."

(s.314)

"... Lie ga melding om at der forelå bestemt avslag fra Eden om noen militære aksjoner i Norge fra engelsk-amerikansk side". (s.315)

"... Lie mente at man burde sette alt inn på at norske styrker både fra Skottland og Sverige snarest forberedte seg på å komme i aksjon for i hvert fall å kunne rykke efter tyskerne og om mulig hindre ødeleggelser. Det var også av politisk betydning å få større norske styrker til Nord-Norge av hensyn til russerne..". (s.316)

"Det er trist å se hvor liten virkelig ledelse det finnes i regjeringen fra statsministerens side..." (s.317)

21.desember 1944: "Igår ble det holdt regjeringskonferanse. Stemningen var amper fra morgenen, særlig i anledning av Frihagens reise. Jeg vet ikke i hvilken anledning, men Lie kom straks inn på det. Han var helt opphisset og forsikret han lå våken om natten og tenkte på dette fanteriet (Det gjaldt en reise for Frihagen til Nord-Norge. v.n.s.) istedetfor på andre viktige ting. Han bannet, og før ut og slo døren igjen efter seg, men kom snart tilbake. Jeg lot lettsindig unnsilppe en bemerkning om at jeg var enig med Lie, hvilket Frihagen tok meget unådig opp. Statsministeren deltok mot sedvane ikke i spetakkelet, men satt rolig og hørte på. (s.318)

".... Det kom til en meningsutveksling (med Wright) med meget ~~stærke uttrykk~~ skarpe uttrykk fra begge sider. Wright slo i bordet og jeg tenkte sterkt på å kaste ham ut, men gjorde det heldigvis ikke..... I anledning av at jeg nevnte at jeg satte min stilling inn på denne sak, uttalte Wright bl.a. at det ville være til glede for mange. Det er jeg jo fullt på det rene med, men det er jo egentlig ikke av de ting som er særlig behagelig å bli kastet i nesen.."

(s.319)

9/1/1945.. "Okkenhaug, som var her igår, utydet også at han trodde Gram understøttet kommunistene med penger. Er dette tilfelle, skal ikke Gram bli lenge i stillingen..." (s.323)

"Efter de opplysninger Okkenhaug ga meg igår, synes ikke svenskene å være særlig villige til å innskrenke tilfredsstillelsen av sine egne behov det aller minste for å hjelpe Norge...". (s.323)

1/1945. : ..Sven Nielsen ga en meget rolig meddelelse om at det bomeangrep som topp har været foretatt i Oslo for å ramme tapo-Hovedkvarteret på Victoria Terrasse er att igang på norsk militært initiativ.

Victoria Terrasse er overhodet ikke rammet. Regjeringen var enig om at det hele var den rene tåpelighet. Stemningen hjemme skal i almindelighet være bitter...." (s.323-324)

"...Stöstad som nettopp var kommet tilbake fra sykdom, tok kraftig igjen (overfor en bemerkning fra statsministeren), tok kraftig igjen og sa bl.a. til statsministeren at det ikke gikk an å ta stilling til sakene på den måte han gjorde. Da statsministeren igjen kom inn på det samme, sa Stöstad likefrem, at det ikke gikk an å komme med floskler i denne sak. Statsministeren hadde riktig godt av denne dukkert. Det er ofte hans måte å ta saken på. Han viser sitt dårlige humør, men tør ikke ta noe saklig standpunkt imot forslagene..." (s.327)

"Den direkte forbindelse fra Finnmark til London var nå stoppet, sa Lie,, - av russerne, til tross for at Molotow i Moskva hadde lovet Lie at vi skulle få slik forbindelse. Grunnen, mente Lie, var den at sendingene gikk gjennom de tyske militære myndigheter og at russerne ikke ville ha disse innblandet. All forbindelse mellom Finnmark og London går nå over Moskva. Lie beklaget sterkt de militæres opptreden i denne sak, som han mente var grunnen til russernes stilling.

Lie meddelte, at hele Finnmark nu er befridd, men at dette absolutt ikke måtte omtales. Han hadde også fått pålagt den britiske presse å bevare taushet om dette. (NT. Hvem befridde Finnmark? Og hvorfor denne taushet? Kanskje fordi befrielsen skjedde av russerne?? v.n.s.)

"Det foreligger meddelelse fra Torp om transporten av de norske tropper fra Sverige til Finnmark. Så vidt jeg skjønner er ennå ingen transporter ankommet .." (s.329) v.n.s.

"I forelå et besynderlig forslag fra evakueringskomiteen i Stockholm, hvorefter de ville trykke brosjyrer til bruk for dem som skulle sendes hjem fra Tyskland, med bl.a. en oversikt over norsk utenrikspolitikk, Norges kr. Innsats osv. Dette siste avviste Stöstad. (meget klokt !v.n.s.) (s.334)

"Wold (justisministeren) fikk drevet gjennom sitt store forslag om straffeprosesslov, d.v.s. det ble tatt forbehold om å oppta dissenser når saken kommer i statsråd neste uke. Jeg støttet Wold bl.a. med hensyn til spørsmålet om juryens avskaffelse i landssviksaker, (mot juryloven av 1/7/1887. v.n.s.) men uttalte sterk tvil om riktigheten av å anvende forelegg i så stor utstrekning som foreslått...." (s.341)

"Debatten om den nye straffeprosesslov kom igjen opp etter at det lot til at noen flere hadde lest sakens dokumenter. Lang debatt om faren ved å fravike juryordningen. Ystgaard og Hindahl var avgjort imot justisdepartementets forslag...." (s.346)

"...Det fremkommer artikler i Sjömanns - organisasjonens organ med voldsomme utfall mot regjeringen for at det ikke gjøres nok hverken for relief eller forsyninger. Det sies endog at regjeringen ikke har noen interesse for dette, da de selv har det godt i London og ikke ønsker noen avslutning på krigen. Stöstad mente at det er folk som står bak denne agitasjon, som benytter seg av sjöfolkene..." (s.347).

17.februar 1945: "Igår var det stor bevegelse i statsråd i anledning av den nye straffeprosesslov i landssviksaker. Ystgaard, Hindahl og Sven Nielsen kom med en lengere, meget demagogisk formet dissens, som gikk ut på å opprettholde juryen i disse saker. Sunde henstilte inntrengende såvel i forberedende statsråd som da Kongen var tilstede, at dissensen måtte bli forandret, slik at det politiske agitasjonsstoff ble tatt bort. Nielsen protesterte ~~høytidelig~~ mot dette. Det er visstnok Mustad som står bak denne besynderlige kombinasjon. Kongen holdt en tale. Han var meget interessert i å få landssviksakene hurtig avgjort og var derfor stemt for vedtakelse av den foreslåtte forandring. ".... (s.348)

(Apropos diktatur !!) I samme Dag som ovenfor, men før statsråd, skriver han, dukket Hassel fra Stockholm opp. Han var da helt utkjørt og elendig. Han sa at det var Semb som dirigerte alt som hadde det med det militære i Stockholm. Berg behersket han fullstendig og Helset ble trykket ganske ut. Hassel var meget bitter og gikk hjem og la seg. Jeg tror simpelthen at han ikke har fysisk kraft til å slåss med en slik kraftkar som Semb. Det forekommer meg mer og mer klart, og jeg har holdt på det for lenge siden, at det er nødvendig å innsette enslags diktator i Stockholm over samtlige administrasjoner der... (S.349)

"Lie ga meddelelse om at han hadde fått henvendelse fra den russiske Charge d'affaires om at det fra Molotov var kommet beskjed om at den russiske regjering forlangte at den norske regjering i "Norsk Tidende" (London-avisen) skulle ta avstand fra Hambros uttalelser i artiklen om Neumann (Hambro hadde skrevet en vakker nekrolog over minister Neumann, som var

russerhater). Det er meget ydmygende å måtte gå til et slikt skritt..."

(S. 349)

"...Samtidig kom ogsaa "Lars Johnsen" (Tor Skjønberg). Han ga en rekke interessante opplysninger om arbeidet på Hjemmefronten. Han forklarte seg om berettigelsen av det sist stedfundne oppsiktsvekkende drap (på hirdfører Marthinsen.v.n.s.) og om at selv Bombardementet ryttårsaften, som nok har vakt stor forbitrelse hjemme, kunne hatt sin store berettigelse, hvis Victoria Terrasse virkelig var blitt truffet.

... Han mente at Thagaard arbeidet for en slags fascistisk stat med seg selv på toppen (m.h.t. sentraladministrasjonen nye linjer etter hjemkomsten ...v.n.s.)....."

(s.349-350)

" Frihagen hadde en rekke forsyningssaker, bl.a. kjøp av lastebiler for 3.5 mill. ~~kkr~~ Dollar og Tannbørster for 35.000 Dollar .."

(s.350)

" Den pinlige sak om Hambros artikkel om Neumann kom opp igjen. Lie leste opp utkast til en artikkel som var laget i utenriksdepartementet, som skal stå redaksjonelt i "Norsk Tidend". Artiklen sier mange smukke ting om stormaktenes forhold og Krim-konferansen, og erklærer til slutt at regjeringen ikke er enig i i det syn som er kommet til uttrykk i Hambros artikkel og hvori det uttales frykt for en ny og brutal imperialisme til avløsning av den tyske...

Det er meget pinlig at regjeringen skal bli nødt til å gjøre slike ting, men det er følgen av at man har en avis som selv utgir seg for å være regjeringens organ, og som også er det. Jeg kan ikke si annet enn at det må klikke noe i redaksjonen når ikke artikler av denne art på forhånd blir forelagt utenriksministeren (Lie).

Det ~~hordent~~ meget snakk om hvem som skal representere Norge på San-Francisco-co-konferansen. Etter dette må det i all fall være helt umulig at Hambro kan komme med. Lie opplyste ogsaa at han ikke alene hadde fått henvendelse fra russerne om artikkelen, men ogsaa fra amerikanerne og engelskmennene. Amerikanerne trodde ~~artikkelen~~ ^{beskyldningen} var rettet mot dem i anledning av at de var gått med på ordningen i Polen, og Collier hadde trodd at der var hentydet til Englands forhold overfor Grekenland....."

(S8 351-352)

21.februar 1945 .

" Weld (justisminister) brakte frem et pussig spørsmål som var kommet fra Finnmark. Det fandtes der statspensjonister som var nazieter. Spørsmålet var om pensjonene skulle stoppes. Det er nokså på det rene at det ikke er noen lovlig adgang til å gjøre dette, men det ble likevel enstemmig besluttet at man skulle stoppe utbetalingene...." (S.353)

" Statsministeren kom med en del uttalelser om hvor fortvilet det er å ha med allierte å gjøre og at han nu ikke lenger ville ha noe med dette å gjøre, som jeg like godt synes han kunne tidd stille med. Sitt humør og sine anføttelser synes jeg han kan beholde for seg selv...." (Gjaldt en mislykket aksjon i Finnmark p.g.a. sviktende radioforbindelse Finnmark-London,-der måtte gå via Moskva.)

(s.360)

" Torp fikk utnevnt 4 nye majorer i Stockholm.....dessuten fikk han utnevnt en besynderlig oberstløytnant, nemlig biskop Fjellbu...." (Dette skyldtes at der skulle holdes en høytidelig ^{het} i Westminster Abbey

den 9.april, hvor Fjellbu skulle tale. Men ingen får tale i Westminster Abbey under biskops rang. Fjellbu ble hentet i fly fra Finnmark og fikk for anledningen oberstløytnants grad ! v.n.s.)

(s. 362)

" Lie beklaget seg over statsministeren. Han husker ikke lenger hva han har sagt fra det ene møte til det andre, sa Lie, hvilket jeg er enig i...." (s.363)

" Under lunsjen sammen med Kongen var Lie meget opphisset og sa at han syntes det var like godt at Nygaardsvold laget en ny regjering med Hambro og høyre-stortingsmenn her. Det mente han sikkert ikke noe med, men jeg synes det er urovekkende å se hvor svak statsministeren er..." (s.373)

"...Lie brakte ogsaa frem spørsmålet om oppnevning av Finn Moe, som er meget formærmet over ikke å være valgt..." (det gjaldt en representasjon i San Francisco) (Alle syntes å være formærmet på alle i den tid...v.n.s.) (s.375)

" ...Likeledes et ytterlig forbitret brev fra Kandahl over at han ikke var med som pressemedarbeider..." (s.376)

".....Jeg sa at jeg ikke insisterte på en avgjørelse (om fastsettelse av valutakursen) men fant å burde legge frem saken etter Keilhavs brev, hvori han er forbitret over..." (s.376)

" I anledning av San Francisco-Konferansen hadde Lie fått bekreftet at det var meningen at denne skulle holdes, og Eden skulle reise. Lie hadde derimot sagt at det nok kunne være at han ikke kunne komme avsted. Eden oppfattet dette som om Norge ikke kom til å bli representert, men da Lie rettet dette, spurte Eden hvem som skulle være formann. Hertil svarte Lie at dette var Hambro. Da ble Eden etter Lies ord aldeles rasende og både han og Churchill uttalte seg om at Hambro jo var uvennlig eller fiendtlig mot England, - jeg tør ikke si hvilket. Lie sa at han (Hambro) hadde stemningen mot seg også i Amerika, så det kunne gå opp i opp. Desto verre, sa Churchill. Resultatet var at Lie uttalte, at hvis han ikke kom til å reise, så var det absolutt nødvendig, for å unngå Hambro som formann, at et annet av regjeringens medlemmer møtte. (Disse uttalelser fra Eden og Churchill falt under en årlig lusj, hvor foruten Kongen og Kronprinsen, også Lie og Nygaardsvold var til stede. v.n.s.)

- Jeg holdt meg aldeles rolig til disse uttalelser, skjönt de jo var en triumf for meg etter min dissens, men Nielsen uttalte med stor kraft og dypt alvor, som han pleier, at han skjönt at vi var sviktet av våre allierte og at han var glad for at Hambro reiste. Denne siste uttalelse hadde forresten også sammenheng med en foreløbig ~~rapport fra Torp~~ beretning fra Torp om resultatet av Kronprinsens reise til Washington. Det later ikke til at det er store ting han har fått satt igjennom. Således har han ikke fått igjennom at vi får sendt en marineekspedisjon til Finnmark....." (s.377)

"..... Siden kom Smitt Ingebretsen inn på politiske ting og uttalte sin fordømmelse over at det ikke var blitt noe av den plan han, Ousland og Christensen hadde fremlagt om samarbeid mellom partiene. På denne måte ville en kunne samle seg om de nærmeste oppgaver i den første tid etter krigen. Når dette ikke ble noe av, mente han at det ville bli parti - kamp. Arbeiderpartiet står samlet og ferdig til kamp....."

(s .378)

" Jeg spurte ham (Schjelderup) og Hans Halvorsen om hvorledes det ville stille seg med pressen når vi kommer hjem, om f.eks. "Morgenbladet" ville bli dominert av Hjemmefrontens folk. Hertil sa Halvorsen at det nå var tegnet en kapital på 1/2 mill.kroner for "Morgenbladet, og at det var forutsetningen at Hambro ikke skulle ha noe med dette å gjøre. Derimot ville de ha Smitt Ingebretsen. Schjelderup var helt enig i at Hambro ikke burde sendes til San Francisco. " (s.387)

" Det er her litt av det samme forhold som stadig kommer igjen ved forhandlinger mellom norske og allierte offiserer, at offiserer av lavere grad ikke rekker så langt opp som en av høyere grad. Svenskene er likeså formelle i slike ting som de engelske, tross alt demokrati som de påberoper seg, men som egentlig ikke stikker særlig dypt...." (s.389)

3.mai 1945.

"I regjeringskonferanse idag fremkom Wold som utenriksminister med den meget oppsiktsvekkende opplysning at han hadde hatt besøk av Collier og Osborne, som begge, hver for seg, hadde meddelt ham at den britiske og amerikanske regjering hadde gjort henvendelse til den svenske regjering om at de to regjeringers militære myndigheter skulle tre i forbindelse med de svenske militære myndigheter for å forberede en invasjon i Norge i tilfelle det ikke ble kapitulasjon. Det var meningen at svenskene skulle bidra med 4 divisjoner. Den svenske regjering hadde vært enig i dette, og det var nu sendt, eller ville bli sendt, britiske og amerikanske offiserer over for å forhandle.

Denne henvendelse var gjort i Stockholm den 30.april. Wold hadde straks gjort oppmerksom på at det fra norsk side var utilfredsstillende både at denne henvendelse var gjort uten at den norske regjering var holdt a jour, og at ikke norske militære MYNDIGHETER OGSÅ BLE REPRESENTERT; (!!)

Collier og Osborne var enig i dette. De skyldte på at tiden hadde vært så knapp at man hadde oversett dette. Disse opplysninger vakte enstemmig og stor forbitrelse i regjeringen. Særlig var Støstad skarp....
.....Det ble også drøftet om man ikke også nu burde sende en skriftlig protestnote til de allierte regjeringer mot den forømmelse som her forelå, men statsministeren og Wold ville gjerne se det an med hensyn til dette punkt."

(s. 390)

5.mai 1945

" Statsministeren fortalte at han igår var blitt ringt opp fra den danske radio og var blitt bedt om å si noen ord i anledning av Danmarks befrielse. Han hadde nektet dette. Derimot hadde Wold på en lignende henvendelse fra den amerikanske radio sagt noen pene ord. Gubben er grinete over utviklingen og uttalte bl.a. at han var kommet mer og mer i tvil om hadde opptrådt riktig i 1940 når at